

Husdyrbruget 1939.

Af Halldan Jørgensen.

1939 blev det sidste af en Række Aar, hvor dansk Husdyrbrug vel havde haft store Vanskeligheder at arbejde under — ikke mindst havde vanskelige internationale Samhandelsforhold gjort sig gældende — men hvor Produktionens Størrelse dog i det store og hele blev hævdet, og hvor Hovedparten af den store Produktion i Henhold til de trufne Aftaler blev afsat til vore to store tætbefolkede Nabolande mod Vest og mod Syd. I disse to Industrilande havde man igennem et Par Menneskealdrer haft god Brug for vor stigende Eksport af forædlede Landbrugsprodukter. — Sikkert kunde man under rolige og fredelige Forhold have forudset endnu en Række Aar, hvor denne Udvikling blev fortsat. —

Men da det Opgør, der længe havde truet mellem disse vore to store Kunder (og Leverandører), i September 1939 slog ud i lys Lue og indledte en ny Verdenskrig, da anede danske Landmænd, at uanset om Danmark kunde holdes uden for Vaabnenes Opgør eller ej, saa vilde en Hovedlinie i vor Produktion og Eksport blive brudt, som den blev det i 1914.

Dette indledtes med, at der i Aarets sidste fire Maaneder foregik en stærk Stigning i Prisen paa Landbrugsgets Produktionsmidler, en Stigning, der slet ikke fulgtes af en tilsvarende Stigning for de producerede Salgsvarer.

Engrospristallets Stigning illustrerer tydeligt denne Udvikling:

Engrospristal.
(1935 = 100.)

		Animalske Levnedsmidler	Foder- stoffer
Januar	1939	118	112
August	—	120	107
September	—	123	157
Oktober	—	123	173
November	—	129	166
December	—	132	167
Aaret 1939		121	127
Aaret 1938		117	118

En Forringelse af Produktionsøkonomien var altsaa indtraadt; men disse af Krigen foraarsagede uheldige Prisforskydninger formaaede dog ikke i kendelig Grad at paavirke Produktionens Størrelse for Aaret 1939 — ej heller Eksportens Størrelse. Derimod kastede Krigen paa anden Maade sin sorte Skygge over dansk Landbrugseksport — idet adskillige danske Skibe krigsforliste i Aarets sidste Maaneder. Mange brave Søfolk satte Livet til, og værdifulde Varelaster gik tabt.

Hvad de indenlandske Forhold angaar, da havde Husdyrbruget i 1939 gennemgaaende gode Kaar. En ret god Høst af Grovfoder og en særdeles god Kornhøst var bjærget i 1938. Græsningsforholdene var ganske vist i Foraaet og først paa Sommeren 1939 ret daarlige, men Midsummer og Eftersommer trak Udbyttet op paa Middel. Hø blev der kun lidt af, men Roerne blev særdeles gode¹⁾. Kraftfoderpriserne var det meste af Aaret taalelige, hvilket har sin store Betydning for en økonomisk Udnyttelse af Grovfoderet. Desværre havde Mund- og Klovesyggen i Maanederne forud for Aarsskiftet hærget mange Besætninger slemt, og adskillige Steder havde den endnu ikke sluppet sit haarde Tag.

Ifølge Veterinærdirektoratets Opgørelse var i Tiden fra 1. Juli 1938 til Udgangen af Juni 1939 105 000 Besætninger (eller 54 pCt.) angrebet af Sygdommen; i knap

¹⁾ Om Høstudbyttet, se *Planteavl* 1939, T. f. L. Side 449.

Halvdelen af disse Besætninger fik ogsaa Svinene Mund- og Klovesyge. Imidlertid var det fortrinsvis de smaa Besætninger, der gik fri, idet ca. 1,3 Mill. Stk. stort Kvæg var angrebet, hvilket svarer til omtrent 75 pCt. af Bestanden. Knap 17 pCt. af de angrebne Stk. Kvæg blev serumbehandlet og gennemgaaende med godt Resultat. Ialt døde over 30 000 Stk. Kvæg af Sygdommen, heraf dog over Halvdelen Spædekalve. I Henhold til Loven af 15. Marts 1939 er af Statens Midler udbetalt mellem 6 og 7 Mill. Kr. i Erstatninger. Dette Plaster dækker imidlertid langt fra Saaret, og de indirekte Tab paa Grund af Følgesygdomme af forskellig Art og nedstemt Mælkeydelse er mange Gange større. Saaledes konstateredes allerede, medens de paagældende Besætninger var under offentligt Tilsyn, for over 10 pCt. af de angrebne Dyr ondartede Følgesygdomme, oftest Yverbetændelse og Kastning. Ved det offentlige Tilsyns Ophør laa de angrebne Besætningers Mælkeydelse ca. 20 pCt. under Ydel- sen før Angrebet.

Saadanne Tal taler for sig selv; men trods alt maa det siges, at vi ved Begyndelsen af 1939 stod med en stor og god Husdyrbestand, som vilde være i Stand til at om- sætte de forhaandenværende Fodermængder. Produktions- apparatet var altsaa nogenlunde i Orden, og det blev brugt efter bedste Evne.

Husdyrbestanden.

Som normalt foretoges der en Tælling af Husdyrene midt i Juli Maaned. Hovedresultaterne gengives i det følgende:

	<i>Heste.</i> (1000 Stk.)	Landkommunerne	
		1939	1938
Hingste 3 Aar og derover		4	4
Vallakker 3 Aar og derover		203	202
Hopper 3 Aar og derover		225	221
Plage 1—3 Aar		92	88
Føl under 1 Aar		53	50
	Heste ialt	577	565

Der er altsaa sammenlignet med Aaret før en samlet Stigning paa 12 000 Stk. Stigningen falder navnlig paa Hopper, Føl og Plage. Antallet af Hopper bedækkede før 15. Juli androg 90 500, hvilket var 2300 flere end i 1938. Endvidere blev Hestebestanden i Byerne opgjort til 17 000 Stk. mod 19 000 i 1933.

	<i>Hornkvæg.</i>	
	(1000 Stk.)	
	Landkommunerne	
	1939	1938
Tyre 1 Aar og derover	68	63
Stude 1 Aar og derover	79	80
Køer og Kvier, som har kælvet	1604	1599
Kvier over 1 Aar	653	610
Kalve under 1 Aar	854	834
Hornkvæg ialt	3258	3186

Det ses, at Bestanden er forøget med godt 70 000 Stk.; denne Stigning falder navnlig paa Kvier over 1 Aar, men Kvier, som endnu ikke har kælvet. Dette Faktum tyder paa, at en vis Optimisme med Hensyn til Kvægbrugets økonomiske Fremtid har gjort sig gældende, hvilket ogsaa er i Overensstemmelse med, at der gennemgaaende i 1939 har været livlig Handel med Kælvkvier, som solgtes til gode Priser. Kalvebestanden er ogsaa steget noget. Ligeledes viser Tyrene Fremgang, medens Bestanden af Køer og Stude er ret uforandret.

	<i>Svin.</i>			
	(1000 Stk.)	Landkommunerne		
	30/12-39	15/7-39	11/2-39	16/7-38
Avlsorner	17	18	18	16
Første Gang drægtige Søer	80	76	109	54
Andre drægtige Søer	162	171	145	156
Diegivende Søer	95	99	77	83
Gold søer, ikke udsat til Slagtning	21	27	19	23
Udsættersøer til Slagtning	12	10	9	10
Søer ialt	370	383	359	326
Pattegrise hos Søerne	804	841	648	696
Fravænnede Grise under 35 kg	749	771	618	712
Svin paa 35—60 kg	657	641	571	668
Fedesvin paa 60 kg og derover..	537	473	505	424
Svin ialt	3134	3127	2719	2842

Foruden Hovedtællingerne i Juli har der været Svine-tælling i ca. $\frac{1}{5}$ af Landkommunerne med 6 Ugers Mellemrum, saa der ialt er foretaget 9 Tællinger i 1939. Foranstaaende gengives Resultaterne for Aarets første og sidste Tælling samt Juli-Tællingerne for 1938 og 1939. Det fremgaar heraf, at den samlede Bestand i Aarets Løb er forøget betydeligt. Stigningen andrager over 400 000 Stk.; den er særlig stor for Pattegrise og Ungsvin, men omfatter iøvrigt alle Grupper med Undtagelse af Orner og drægtige Gylte. — Ogsaa her tyder Tallene paa Forhaabninger om øgede Afsætningsmuligheder til lønnende Priser. Udviklingen naaede iøvrigt sit Højdepunkt ved Tællingen den 18. November, hvor Bestanden var 3 230 000 Svin. Herefter kommer et Omslag i modsat Retning.

Mindre Kreaturer.
(1000 Stk.)

	Hele Landet		
	1939	1933	1929
Faar og Lam	147	179	193
Geder og Kid	9	—	21
Kaniner	335	—	194

Det maa forekomme mærkeligt, at Faareholdet, trods en energisk Agitation og en organiseret Indsats for Anskaffelse af gode Avlsdyr og Forbedring af Produktionen, har været i Tilbagegang. I 1937 var Antal Faar og Lam 187 000, altsaa dog omtrent paa Højde med Bestanden i 1929, men fra 1937 til 1939 viser Statistikken en kende- lig Tilbagegang paa 40 000 Stk.

Sikkert med Urette synes danske Landmænd at regne Faarehold for en extensiv Driftsform, der ikke „er Ulej- lighed værd“. Faktisk har vi adskillige Steder betydelige Arealer, hvor Faareholdet i langt stærkere Grad end nu kunde bidrage til en god økonomisk Udnyttelse.

Hvad angaar Kaninbestanden, er den heller ikke stor, men er dog i afvigte Tiaar omtrent fordoblet. Visse Muligheder for Eksport har stimuleret Interessen. Iøvrigt kan et fornuftigt anlagt Kaninhold paa god Maade

bidrage til en billig Kødforsyning for den paagældende Familie. Ernæringsmæssigt kan Kaninkød nærmest sammenlignes med Slagtefjerkræ, og under høje Kornpriser er det en produktionsmæssig Fordel, at Kaniner i langt højere Grad end Slagtefjerkræ kan opfodres med Grovfoder, ofte endog „gratis“ Grovfoder (Affald og Ukrudt).

Siden 1929 er Antallet af G e d e r og K i d formindsket til noget under Halvdelen. Man er øjensynligt ogsaa tilbøjelig til at overse denne Mulighed for „billig Mælk“ til Forsyning af adskillige Smaahusholdninger.

	Fjerkræ. (1000 Stk.)		Hele Landet 1933
	Landkommunerne 1939	1938	
Haner over ½ Aar	190	173	337
Høner over ½ Aar	13 520	11 958	12 325
Kyllinger under ½ Aar	18 667	15 732	13 963
Høns ialt	32 377	27 863	26 625
	Hele Landet		
Ænder	895	—	1 050
Gæs	393	—	450
Kalkuner	100	—	116

Den samlede Hønsbestand er i Sammenligning med 1938 forøget kraftigt; Fremgangen andrager godt 4½ Mill. Stk., og Stigningen omfatter alle Grupper. Derimod er Antallet af Gæs, Ænder og Kalkuner formindsket lidt i Forhold til 1933.

For en Fuldstændigheds Skyld skal endvidere anføres, at 32 000 Ejendomme i Landkommunerne holdt Bier i 1939. Antallet af Bier ser Statistisk Departement sig dog ikke i Stand til at opgive! — men Antal Bifamilier var 151 000 mod 109 000 i 1935 og 91 000 i 1929.

Endvidere opgør Veterinærdirektoratet P e l s d y r h o l d e t ved Begyndelsen af 1939 til at omfatte 343 Pelsdyrhold med tilsammen 4430 Sølvræve, 45 Blaaræve, 48 røde Ræve, 68 andre Ræve, 1376 Mink (Nertz), 58 Bæver-

rotter (Nutria), 602 Ildere, 29 Maare, 11 Vaskebjørne og 14 Fritter — som man ser, en ikke stor men alsidig Bestand, der tyder paa, at Pelsdyrfolkene ikke er bange for at sætte noget ind paa at prøve nye Veje.

Produktionens Størrelse.

Som tidligere nævnt var Produktionen af Husdyrbrugsvarer i 1939 paa Højde med Produktionen i de foregaaende Aar. Sammenlignet med 1938 var der en mindre Stigning, naar disse Varer tages under et. Statistisk Departement har for de sidste fem Aar foretaget en Opgørelse, som gengives nedenstaaende:

Størrelsen af den animalske Landbrugsproduktion.

	1939 ¹⁾	1938	1937	1936	1935
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Mælk ²⁾	5 300,0	5 450,0	5 300,0	5 275,0	5 120,0
Okse- og Kalvekød ..	174,3	160,0	174,4	164,9	153,1
Svinekød og Flæsk ..	312,5	294,6	325,1	316,6	311,2
Æg	134,5	124,4	125,2	115,1	101,2
Smør	182,9	189,4	183,4	179,9	173,0
Ost	—	35,7	30,7	33,2	29,0

¹⁾ Foreløbige Tal. ²⁾ Opgjort for Mejeriaar, d. v. s. Perioden fra Oktober til September.

Disse Tal omfatter hele Produktionen, saa godt som disse Tal nu kan fremskaffes. For Mælken Vedkommende beregnes Tallene efter Mejeriernes og Kondenseringsfabrikkernes Indvejninger med Tillæg af direkte Salg og Hjemmeforbrug hos Producenterne. For Kød og Flæsk indbefattes ogsaa hjemmeslagtede samt destruerede Dyr. Paa samme Maade omfatter Tallene Ægopkøbene med Tillæg af beregnet Hjemmeforbrug.

Det ses, at Mælke- og Smørproduktionen i 1939 var lidt mindre end i Aaret før, hvorimod der er Stigning for Kød, Flæsk og Æg. Ostproduktionen i 1939, der ikke er angivet, skønnes at ligge paa Højde med Tallet for 1938 (specielt for Mejeribrugsprodukter henvises iøvrigt til Tidsskr. f. Landøk. 1940, Side 377, hvor en udførlig Artikel oplyser om Mejeribruget i 1939).

Den maanedlige Produktion kan bedst overses og sammenlignes med forrige Aar, naar de absolutte Tal omregnes til Indekstal:

Produktionsindeks for animalske Landbrugsvarer.
(1935 = 100.)

	Mælk	Kød	Flæsk	Æg	Indeks for den animalske Produktion i alt
1938:					
Januar	95	101	93	110	96
Februar	96	106	101	128	102
Marts	103	112	86	168	103
April	113	125	109	168	118
Maj	128	115	88	174	115
Juni	133	97	96	153	117
Juli	120	98	84	136	105
August	109	111	97	118	106
September	99	115	100	114	102
Oktober	94	122	89	72	93
November	88	113	87	85	90
December	86	78	88	107	88
Aaret 1938	105	108	93	128	103
1939:					
Januar	88	107	97	126	97
Februar	92	143	98	152	105
Marts	98	118	101	170	108
April	108	118	95	186	112
Maj	125	121	85	198	116
Juni	127	92	106	164	118
Juli	118	99	87	144	106
August	111	114	103	137	110
September	101	135	89	126	102
Oktober	90	137	94	70	94
November	85	136	105	74	97
December	87	110	112	133	103
Aaret 1939	102	119	98	140	106

Naar Indekstillene ogsaa for de sidste fire Maaneder af 1939 gennemgaaende viser Stigning i Forhold til 1938, saa maa det dog tages i Betragtning, at Mund- og Klove-sygens Hærgen i Kvæg- og Svinebesætningerne havde gjort sig stærkt gældende i Slutningen af 1938. Taget

under et har den fremstillede Mængde af de vigtigste Husdyrprodukter altsaa i 1939 ligget omtrent 3 pCt. højere end Aaret før. Efteraarets Ufredstider med Nervøsitet paa Varemarkedet og uheldige Prisforskydninger naaede altsaa ikke i Kalenderaaret at gøre sig stærkt gældende.

Eksport og Priser.

Som sædvanlig afsattes Hovedparten af Husdyrprodukterne til Udlandet. Omfanget af den samlede Eksport var følgende:

	<i>Samlet Udførsel.</i>	
	1939	1938
Smør, Mill. kg	149,8	158,0
Ost —	9,6	9,1
Æg, Mill. Snese	85,7	77,9
Slagtet Fjerkræ, Mill. kg	3,1	3,0
Bacon og Flæsk —	189,6	178,5
Levende Svin, 1000 Stk.	137,1	113,9
Svinefedt, Mill. kg	8,7	10,5
Slagtet Hornkvæg, 1000 Stk.	78,3	65,7
Levende Hornkvæg —	163,3	134,0
Slagteriaffald, Mill. kg	24,9	20,2
Heste, 1000 Stk.	15,5	14,4

Til Sammenligning med disse Eksporttal kan anføres, at det aarlige indenlandske Forbrug af Smør normalt (da Margarine var til fri Raadighed) anslaaes til ca. 30 Mill. kg, Flæsk (incl. Hjemmeslagtning) 100 Mill. kg og Æg 28 Mill. kg. Tal af denne Størrelsesorden vil ogsaa fremkomme, hvis man sammenholder ovenstaaende Eksporttal med Produktionstallene Side 527.

Udførselsværdien for Landbrugsprodukter ialt beløb sig i 1939 til 1167 Mill. Kr. mod 1115 i 1938. I disse Tal indgaar ganske vist mindre Beløb for Planteprodukter (godt 30 Mill. Kr.), men ellers udgør Beløbene Betaling for Husdyrbrugsprodukter.

Majsimporten var i 1939 kun halvt saa stor som Aaret før, 142 Mill. kg mod 295 Mill. kg. Oliekageindførselen var ogsaa væsentlig nedbragt, 719 Mill. kg mod 767 Mill. kg. Paa samme Maade med Indførselen af andre Foder-

midler. Disse Forhold gav sig Udslag i, at Værdien af de importerede „Raavarer til Landbruget“ (heri dog ogsaa indbefattet Kunstgødning og Frø) kun udgjorde 204 Mill. Kr. mod 259 Mill. Kr. i 1938. Denne Besparelse paa 55 Mill. Kr. sammen med den førnævnte Mer-Eksportindtægt paa 52 Mill. Kr. forøgede Værdien af Landbrugets Overskudsudførsel med 107 Mill. Kr. sammenlignet med 1938. „Landbrugets Handelsbalance“ udviste saaledes i 1939 et Udførselsoverskud paa 963 Mill. Kr. mod 856 Mill. Kr. i 1938.

De største Enkeltposter paa Indtægtssiden var: Bacon og levende Svin 419 Mill. Kr., Smør 371, Æg 146 samt Kød og Kvæg 84 Mill. Kr. — Dertil kommer betydelige Beløb for Fedt, Slagteriaffald, Ost, Fløde, Konserves samt Huder og Skind. Ved Siden af denne betydelige Eksportindtægt fra Kvæg- og Svinehold betyder Hesteeksporten mindre; denne har dog hjembragt 13,8 Mill. Kr. mod 11,7 i 1938. Af de 15 487 eksporterede Heste var de 10 057 Brugheste. Disse gik overvejende til Tyskland; dog udførtes ogsaa en Del til Schweiz og nogle faa til England.

De tyske Hesteopkøb var som i de foregaaende Aar centraliseret og foretoges af en autoriseret Indkøbskommission. Der købtes fortrinsvis gode 4- og 5-Aars Handelsheste baade af svære og lette Racer. Hestene blev gennemgaaende betalt med ret gode Priser, og Eksporten har selvfølgelig derigennem stimuleret Avlsarbejdet (se iøvrigt de af Statskonsulenterne i Hesteavl i Tidsskrift for Landøkonomi offentliggjorte Oversigter). Følgende Tabel viser, hvor de til Tyskland eksporterede Heste er indkøbt, og de betalte Gennemsnitspriser:

De tyske Hesteindkøb 1939.

	Svære Handelsheste		Lette Heste	
	Antal	Gennemsnitspris	Antal	Gennemsnitspris
Jylland	6108	1169	339	1134
Fyn	1062	1201	153	1143
Sjælland	839	1198	251	1171
Lolland-Falster	14	1145	2	1025
Bornholm	4	1013	4	1008
Hele Landet	8027	1176	749	1147

Jylland har leveret Hovedparten af Hestene, Fyn har opnaaet den største Gennemsnitspris for svære Heste, og Sjælland fik den højeste Pris for lette Heste. Saaledes er der dog nogen Retfærdighed til, vil Frederiksborgmændene sige! — Iøvrigt varierede Priserne paa lette Heste fra 900 til 1500 Kr., og for svære fra 900 til 1610 Kr. pr. Hest. At de leverede Heste gennemgaaende har været gode og reelle fremgaar deraf, at der kun i faa (0,73 pCt.) Tilfælde er reklameret over Fejl.

I Tallet for ialt eksporterede Heste er ogsaa medregnet 5430 Slagteheste, der afsattes til Holland, Belgien og Frankrig.

Eksportens Fordeling paa Aftagerlande har ikke været offentliggjort i saa vid Udstrækning som normalt. Dog foreligger Tallene indtil Midten af Oktober, og den procentiske Fordeling ændrede sig næppe stort igennem Aarets sidste Par Maaneder. Vore Aftaler med de to store krigsførende Kunder gik jo nemlig ud paa, at vi ogsaa efter Krigsudbruddet skulde fordele Eksporten normalt til de to Parter.

Af Flæsket gik 99 pCt. til England. Levende Svin sendtes udelukkende til Tyskland; ligeledes tog Tyskland den alt overvejende Part af Kød og Kvæg samt Fedt og Slagteriaffald. Smør, Ost og Æg fordeltes i de første 10½ Maaned af Aaret som følger: (Tallene for 1938 gælder den tilsvarende Periode).

Procentisk Fordeling.

	England	Tyskland	Andre Lande
Smør 1939	70	28	2
- 1938	76	23	1
Ost 1939	12	56	32
- 1938	11	56	33
Æg 1939	68	28	4
- 1938	74	25	1

Hovedparten af Ost til „Andre Lande“ gik til U. S. A. baade i 1939 og de nærmest foregaaende Aar.

Noteringerne for de tre vigtigste Eksportartikler afveg i Gennemsnit ikke væsentlig fra foregaaende Aar; dog vil det bemærkes, at Smørprisen var lidt højere, Ægprisen lidt lavere end Priserne i 1938:

Officielle Noteringer.

	Smør		Flæsk ¹⁾		Æg	
	1939 Kr. pr. 100 kg	1938 Kr. pr. 100 kg	1939 Kr. pr. kg	1938 Kr. pr. kg	1939 Kr. pr. kg	1938 Kr. pr. kg
Januar	254	235	1,70	1,72	1,12	1,24
Februar	265	224	1,76	1,76	0,88	1,14
Marts	248	211	1,80	1,80	0,76	0,72
April	226	218	1,70	1,90	0,85	0,78
Maj	217	229	1,60	1,78	0,94	1,00
Juni	216	218	1,64	1,74	0,72	1,04
Juli	227	219	1,74	1,83	0,93	1,21
August	219	230	1,77	1,76	1,20	1,25
September	240	243	1,68	1,74	1,26	1,44
Oktober	240	230	1,68	1,71	1,32	1,54
November	245	247	1,80	1,58	1,90	1,46
December	268	260	1,92	1,70	1,42	1,24
Gennemsnit....	239	231	1,74	1,75	1,12	1,17

¹⁾ 1. Klasses Svin med Kort.

En mærkbar Stigning i Noteringerne i Aarets sidste Maaneder er karakteristisk. De Tilskud, som Udligningsloven af 10. November 1939²⁾ sikrede Eksportvarerne som en delvis Kompensation for den førte, over for Landbruget uretfærdige Valutapolitik, er indbefattet i ovennævnte Noteringer. Tilskudet beløb sig fra Lovens Ikrafttræden til Aarets Udgang til 16 Øre pr. kg Smør, 10 Øre pr. kg Flæsk og 9 Øre pr. kg Æg.

Som det før er nævnt, steg Priserne paa Foderstoffer i Aarets sidste Maaneder desværre med anderledes Hast.

²⁾ Se denne Aargangs Nytaarsartikel, navnlig Side 27 til 30.

Prisudviklingen vil fremgaa af følgende Oversigt, hvor henholdsvis Smør-, Flæske- og Ægpris er sat i Forhold til Priserne paa Oliekager og Majs:

	Smør/Bomuldsfrøkager	Flæsk/Majs	Æg/Majs
1. Kvartal 1939 ...	16,95	11,35	—
2. — — ...	14,55	11,00	—
3. — — ...	12,44	10,42	—
4. — — ...	9,71	8,38	—
Hele Aaret 1939 ..	12,83	10,12	6,55
— 1938 ..	14,87	10,55	7,13
— 1937 ..	12,74	11,48	7,45

Prisforholdene har for alle tre Produkter forskudt sig i ugunstig Retning, men værst er det for Smørproduktionen; idet 1 kg Smør i Aarets første Kvartal kostede omtrent 17 Gange saa meget som 1 kg Oliekager, hvorimod Smørprisen i sidste Kvartal var mindre end 10 Gange Kraftfoderprisen. Kødpriserne var stigende igennem 1939; Gennemsnitspriserne kom saaledes til at ligge noget højere end Aaret før. Eksempelvis noteredes unge Slagtekøer til 55 Øre pr. kg mod 48 Øre pr. kg i 1938.

I Henhold til Kødordning og Tuberkulosebekæmpelseslovgivning er i 1939 nedslagtet godt 60 000 Kreaturer eller lidt mindre end Aaret før. Af disse kasseredes og destrueredes knap Halvdelen, medens Resten kunde anvendes til Konsum eller industriel Oparbejdning.

Om de mange ny Lovbestemmelser og „Bekendtgørelser“, som i Aarets Løb mere eller mindre direkte har øvet Indflydelse paa Husdyrbrugsproduktionen, skal der ikke skrives i denne Artikel; disse Ting er udførligt omtalt i denne Aargangs Hæfte 1: Landbruget i 1939. Sammesteds findes der grafiske Fremstillinger over Eksportmængdernes Fordeling over Aaret, ligeledes over Prisudviklingen for nogle af de vigtigste Varer.

Avlsarbejdet.

Dansk Husdyrbrug er sammenlignet med de fleste Landes ret intensivt drevet. Vi forlanger meget af vore Dyr —; derfor maa vi ogsaa betjene os af det bedste Avlsmateriale, som kan fremskaffes — og vi maa derefter yde Dyrene den bedst mulige Fodring, Pasning og Pleje for at opnaa det eftertragtede Resultat.

Som Støtte for vort Arbejde med at faa udpeget og udnyttet de gode Dyr indenfor de forskellige Grene af Husdyrbruget er vi saa heldige at have en lang Række af gennem Menneskealdre velprøvede Organisationer. Disses solide Virke satte ogsaa i 1939 sit Spor over Arbejdsmarken. Men glædeligt ogsaa, at der nu og da findes ny Veje, som viser sig at være farbare. Det vil føre for vidt her at gaa i Enkeltheder eller forsøge at give en fuldstændig Oversigt over disse Avlsforanstaltninger; men nogle skal kort nævnes:

Kontrolforeningerne begynder Regnskabsaaret pr. 1. Oktober, saa det sidst afsluttede Aar omfatter de sidste tre Maaneder af 1938 samt de første ni Maaneder af 1939. Beretningsaaret viser Fremgang saavel for Antal Foreninger, 1758 mod 1700, som Medlemmer og kontrollerede Dyr. Dog, endnu bliver kun ca. 48 pCt. af Landets Køer kontrolleret, hvilket jo i og for sig er et beskæmmende lavt Tal, naar man betænker, at virkelig rationelt Avlsarbejde er udelukket, hvor Kontroltallene savnes — og at Kontrolleringen er et lige saa nødvendigt Grundlag for Gennemførelsen af en rationel Fodring. Længst er man fremme paa Fyn, hvor de kontrollerede Køer udgør 69 pCt. af Bestanden.

Da antagelig over 80 pCt. af de kontrollerede Køer maatte gennemstaa Mund- og Klovesygens Kvaler i Regnskabsaaret 1938—39, maatte der noteres en Ydelsesnedgang sammenlignet med Aaret før. Hovedtallene var følgende:

De kontrollerede Køers Ydelse.

		kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	kg Smørfedt	F. E.
Fyn	1938—39	3962	4,07	180,6	161,3	3218
Bornholm	"	3848	4,02	173,2	154,6	3086
Sjælland	"	3630	3,97	161,2	144,1	3070
Jylland	"	3622	3,85	155,8	139,5	3014
Lolland-Falster	"	3413	3,95	150,8	135,0	2912
Hele Landet	1938—39	3666	3,92	160,7	143,6	3050
Hele Landet	1937—38	3813	3,92	167,2	149,5	3121
Hele Landet	1936—37	3727	3,93	163,8	146,4	3085

En Tilbagegang paa 6,5 kg Smør pr. Aarsko er ikke uvæsentlig; men i Betragtning af Forholdene kan den heller ikke siges at være foruroligende. Af det samlede Foder var følgende Kraftfoder:

Sjælland	832 F. E. eller 27,1 pCt.
Fyn	832 " " 25,9 "
Bornholm	701 " " 22,7 "
Lolland-Falster	674 " " 23,1 "
Jylland	631 " " 20,9 "

Disse store Tal er ikke ændret meget fra Aaret før; de vil derimod nødtvungent blive ændret for Aaret, der følger! —

26 Besætninger havde over 300 kg Smør pr. Ko i Gennemsnit. 63 Køer ydede over 400 kg Smør; 2 Køer gav over 500 kg Smør, idet en rød Ko hos *Rs. Bonnesen*, Nybølle, Fyn, gav 10 401 kg Mælk, 4,32 pCt. Fedt, 504 kg Smør og 449,2 kg Smørfedt. For en sortbroget jydsk Ko hos *Kr. Sørensen*, Hurup, Jylland, var de tilsvarende Tal: 8386, 5,34, 506 og 448,2. — Der kan vindes baade paa sort og rødt!

K v æ g a v l s f o r e n i n g e r n e (Tyreholdsforeninger) har fortsat Arbejdet paa vanlig Vis. Der kan siges i 1939 at have været særdeles stor Interesse for Anskaffelse af gode Avlstyre, hvis Pris ofte overstiger Enkeltmands Evne. Denne Interesse har da ogsaa resulteret i Oprettelse af over 100 nye Foreninger.

Hele Landet	Antal Foreninger	Antal Medlemmer	Antal Tyre
1939	1539	38 300	2273
1938	1435	34 700	2073

Foruden disse almindelige Kvægavlsforeninger kommer saa de Foreninger, som anvender kunstig Sædoverføring. En Samvirksomhed, der i 1939 omfattede 20 saadanne Eliteforeninger, varetager nu Foreningernes Fællesinteresser. Denne Form for Kvægavlsforeninger omfatter som oftest de gode Avlsbesætninger indenfor et større Omraade. I Regelen ejer en Forening 3 til 4 Tyre af meget fin Afstamning; men enkelte Foreninger har helt op til 6 Tyre og 2500 indtegnede Køer. Denne forholdsvis ny Arbejdsform har selvfølgelig haft sine Begyndervanskeligheder; men gennemgaaende har Arbejdet vist gode Resultater, og man kan ikke komme uden om de afgjorte Fordele, som Metoden byder med Hensyn til at udnytte enkelte særlig gode Avlsdyr meget stærkt. Dertil kommer, at de under Foreningerne ansatte Dyr læger har Lejlighed til regelmæssige Tilsyn af de paa gældende Besætninger samt til at foretage systematiske Drægtighedsundersøgelser og Behandling mod Ufrugtbarhed. Her er et stort og tildels forsømt Felt, der tilfulde er dygtige Folks Arbejde værd.

Dyrskuerne gennemførtes i 1939 i normalt Omfang og indenfor de sædvanlige Rammer. Dette gælder baade de mange smaa Lokalskuer, og de store Landsdelskuer. Der sporedes en Tendens til Sammenlægning af Smaaskuer, saa deres Antal bliver lidt mindre, men det enkelte Skues Omfang til Gengæld noget større. En Ændring i nævnte Retning vilde muligvis flere Steder være paa sin Plads, idet det faglige Udbytte, som Udstillere og Besøgende kan høste paa Dyrskuepladsen, herved vilde øges. Om de store Landsdelskuer kan vel med større Ret siges, at de i denne Henseende er lige lovlig store, saa det kan knibe for saavel Dommere som Dyrskuegæster paa forsvarlig Vis at naa igennem de lange Rækker.

Det jydsk Ungskue holdtes i 1939 som i det foregaaende Aar i Brønderslev, og det blev igen meget vellykkede Dage. Det sjællandske Fællesskue, som ellers igenem en Aarrække har ligget fast i Ringsted, flyttedes i 1939 til København. Man havde under de store Dage ved Landbrugsudstillingen 1938¹⁾ forelsket sig i Pladsen paa Bellahøj. Skuet fik da ogsaa det smukkeste Forløb, og Københavnerne viste det om ikke sagkyndig saa dog velvillig Interesse! — I Midt- og Vestsjælland forekommer dog nogen Utilfredshed over Flytningen, der skal gælde for en Aarrække.

Dyrskuereglerne var i 1939 i det væsentlige uændrede; men Bestræbelserne for at faa gennemført helt ensartede Regler for hele Landet fortsattes.

— Dyrskuer er alt. Her mødes Hestemænd, baade svære og lette, med Kvægmænd, saavel røde som sortbrogede, og Hønsfolk. — Her møder Dyrene lige fra de gamle anerkendte Kongepræmiedyr til den pure Ungdom og Smaakravl som Høns og Kaniner — og Centerejerne har hele Svinebesætningen med! Det vil derfor være utilraadeligt her at begynde at nævne Tal for Fremstillinger og Præmieringer.

A f k o m s b e d ø m m e l s e r n e omfatter jo kun de ældre Avlsdyr, der er naaet saa langt, at det ikke mere er Udseendet, det kommer an paa, men selve Resultatet, Afkommet, der skal staa til Regnskab for.

I 1939 afkomspremieredes under Fælleslandboforeningerne 82 Hingste, 470 Tyre og 4 Orner. Hingstene fordelte sig med 52 Jyder, 17 Belgiere, 11 Frederiksborgere, 1 Oldenborger og 1 Nordbak.²⁾

De præmierede Tyres Fordeling efter Landsdele og Racer ses af følgende Oversigt:

¹⁾ Landbrugsraadet har i 1939 udgivet en stor, smukt ill. Beretning om denne Udstilling.

²⁾ Endvidere er af de paagældende Avlsretningers Organisationer i Jylland bedømt 6 Frederiksborghingste, 5 af svært Halvblod og 7 belgiske Hingste.

	Afkomsbedømte Tyre 1939.					Ialt
	1. Kl. 1. Gr.	1. Kl. 2. Gr.	2. Kl. 1. Gr.	2. Kl. 2. Gr.	lave- re	
<i>Røde Tyre:</i>						
Sjælland	2	23	42	14	2	83
Bornholm	1	1	7	5	0	14
Fyn	5	19	43	55	4	126
Lolland-Falster	0	8	11	5	0	24
Jylland	3	16	51	50	8	128
Røde Tyre ialt	11	67	154	129	14	375
Sortbr. jydsk ialt	4	15	24	17	1	61
Korthorns ialt	7	6	15	4	0	32
Hollændere ialt	0	0	1	0	0	1
Jersey ialt	0	1	0	0	0	1
Alle Racer tilsammen	22	89	194	150	15	470

Det er et betydeligt Antal Tyre, der saaledes faar Anerkendelse for deres Indsats i Avlen, og Tallet er stigende. Derimod var det i høj Grad at ønske, om et betydeligt større Antal Hingste deltog i Afkomsbedømmelserne. Det samme gælder forøvrigt Ornerne, men her har vi dog ad anden Vej gode Oplysninger om de enkelte Orners Præstationer, nemlig igennem Beretningerne fra Forsøgsstationerne.

Afkomsundersøgelser for Tyre er ogsaa fortsat efter de sædvanlige Retningslinier, idet man bearbejder det igennem Kontrolforeningerne indsendte Talmateriale. Naar Undersøgelsen er foretaget, har man en Sammenstilling af Ydelsestallene for Tyrens Døtre og disses Mødre. Det er klart, at der kun bliver faa Tyre med virkelig stor Fremgang baade for Mælkemængde og Fedtprocent; Matadorer vil altid være faa, og det synes vanskeligt at faa baade i Pose og Sæk; men der er ogsaa i 1939 mange Tyre med pæne Resultater fra Afkomsundersøgelserne.

Stambogsføringen fortsattes i 1939 efter tidligere Praksis. De løbende Serier af Stambøger, omfattende alle de forskellige Husdyrgrene og Avlsretninger, er fortsat, saa det i Stambøgerne forekommende værdifulde

Materiale til Belysning af Avlsproblemerne og de enkelte Avlsdyrs Værd stadig er suppleret og forøget. — Ja, Tal for Ydelser og Præstationer har meget at sige i moderne Husdyravl. Den kyndige kan bygge meget paa Tallene. Han glemmer heller ikke, at det er et vidt forgrenet og meget betydeligt Arbejde, der ligger til Grund for Tallene og deres Bearbejdning — et Arbejde, der først igennem Offentliggørelsen i Stambøger og andre Steder kan være til Gavn for Avlsarbejdet i Almindelighed.

Svineavlscentrene repræsenterer Elitebesætningerne for vore to Svineracer. I 1939 anerkendtes 249 Centre for Landrace og 13 for Yorkshirerace. Yorkshirecentrene har igennem de senere Aar været i talmæssig Tilbagegang. Af de tilbageværende 13 findes de 8 paa Fyn, 3 i Sønderjylland og 2 paa Sjælland. For saa vidt kan man sige, at denne Udvikling er i god Overensstemmelse med *P. A. Mørkebergs* Plan for Avlsarbejdet (se Tidsskr. f. Landøk. 1896), idet han foreslog Yorkshirecentrene oprettet som en midlertidig Foranstaltning, der skulde inddrages, naar Tiden var til det. Mørkeberg skriver bl. a.:

„Bestræbelserne bør derfor foreløbig gaa ud paa saavel at udvikle Landracen som at bevare den rene Yorkshirerace og at benytte enkelt Krydsning mellem disse, indtil Landracen i sig selv bliver saa god, at den tilfredsstiller Fordringerne saavel fra Landbrugets som Markedets Side, først da er Tidspunktet kommet, da der bør erklæres „rent Land“.“

Det Tidspunkt er nu kommet, da Landracen er i Besiddelse af lige saa god Brugs- og Slagteværdi som Yorkshireracen. Men noget andet er, at Yorkshiresvinene igennem denne Aarrække har vundet Borgerret i Landet og vundet mange Tilhængere. Derfor er der ingen Begrundelse for at skride til en Nedlæggelse af Centrene og saaledes formene dem, der foretrækker Yorkshiresvin, at arbejde med denne Race.

Kontrol- og Forsøgsstationer for Svin. De fem faste Forsøgsstationer, som modtager Grise fra de statsanerkendte Avlscentre til Fodrings- og Slagtekontrol (Afkomsundersøgelser for Ophavet), har fortsat deres Arbejde som i foregaaende Aar. I Regnskabsaaret, der slutter 31. August 1939, har 2696 Grise af Landrace og 248 af Yorkshirerace været til Kontrol paa disse Forsøgsstationer; Tallene var for Aaret før henholdsvis 3004 og 224; Nedgangen skyldes Mund- og Klovesygen. De undersøgte Svin har vist gode Resultater. Nedenstaaende gives nogle Hovedresultater for 1938—39 sammenstillet med det tilsvarende Resultat 12 Aar tidligere:

Sammenligning af Landracesvin og Yorkshiresvin.

	1926—27		1938—39	
	Landrace	Yorkshire- race	Landrace	Yorkshire- race
Antal Forsøgsgrise	2160	420	2696	248
Udsætterprocent	7,2	4,2	5,8	4,0
F. E. pr. kg Tilvækst	3,44	3,45	3,24	3,20
pCt. Eksportflæsk	59,5	60,7	60,5	61,0
Tykkelse i cm af				
Rygflæsk	4,05	3,84	3,48	3,45
Bug	3,06	3,18	3,30	3,20
Kroplængde i cm	88,9	88,7	93,7	92,6
Points (0—15) ved Bedømmelse af				
Fasthed	12,7	13,5	13,1	13,3
Bov	12,2	12,5	12,6	11,5
Rygfl. Fordeling	—	—	12,7	12,4
Bug	12,0	12,5	13,0	12,7
Skinker	12,3	12,7	12,3	12,0
Finhed	12,5	13,2	13,0	12,9
Kødfylde	12,4	13,0	12,7	13,2
Bacontype	12,2	12,7	12,6	12,2
pCt. Svin i Klasse				
I for tynde	50	64	6	15
I for letfede			76	69
II mellemfede	28	24	15	14
III fede	22	12	3	2

Det ses, at denne Aarrække har givet god Fremgang for Landracen, der nu paa de fleste Punkter overgaar

Yorkshireracen. Skulde en enkelt Talrække illustrere den stedfundne Udvikling, maatte det være Karakteren for Type, der kan opfattes som en Hovedkarakter; der indbefatter de væsentligste Baconegenskaber under et. Racernes Gennemsnitstal har her i Løbet af denne Aarrække faaet omvendt Placering. Før var Yorkshiren foran, nu omvendt. — Men lad os ikke glemme, at Forsøgenes Hovedopgave ikke er at fremskaffe Gennemsnitstal for Racerne; Hovedopgaven er til Vejledning for Svineavlerne at paa-vise Afkomsresultaterne for de enkelte Avlsdyr, saa de virkelig gode kan udpeges og udnyttes — og de slette kan uskadeliggøres. Her maa der henvises til den aarlige Beretnings mange Enkeltresultater og de med Mellemrum udgivne *Afkomsundersøgelser for Orner*; de sidste er samlede Bearbejdelser over dette store Talmateriale.

Glemmes maa det heller ikke, at der paa 17 Lokale Forsøgsstationer, spredt ud over hele Landet, udførtes et tilsvarende Arbejde som det, der gennemføres paa „de faste Forsøgsstationer“; der arbejdes efter ganske samme Regler, og de fremskaffede Tal tillægges samme Gyldighed — men medens de faste Forsøgsstationer kun modtager Svin fra Avlscentrene, saa modtager de lokale Forsøgsstationer Grisene fra en videre Kreds, nemlig fra Besætninger, hvis Søer er kaaret af Landbo- og Husmandsforeningernes Kaaringsudvalg. Disse Besætninger repræsenterer da et værdifuldt Mellemlid mellem Eliteavlen paa Centrene og den almindelige Brugsavl, og altsaa et Mellemlid med kontrolleret Fremavl.

Kontrolstationen for Høns paa Favrholt har som foregaaende Aar foretaget Kontrol med Hønernes Læggeevne. Der modtages Hønneker i Hold paa 8 Stk. efter samme Hane, og disse Unghøner kontrolleres igennem 11½ Maaned. Konkurrencen er stor baade imellem de deltagende Avlscentre og imellem de deltagende Racer.

I Tidsrummet fra 15. Oktober 1938 til 1. Oktober 1939 opnaaedes efterfølgende smukke Gennemsnitstal:

Kontrollægning paa Favrholt 1939 (11 ½ Maaned).

Race	Antal Hold	Antal Æg	deraf før 1. Apr.	Ægvægt i Gram	F. E. pr. kg Æg
Hvide Italienerne	33	214	90	59,4	3,05
Brune Italienerne	20	206	87	58,1	3,24
Ancona	1	233	115	58,1	2,76
Let Race	54	212	89	58,9	3,11
Rhode Island	12	200	92	59,1	3,49
Sussex	5	186	91	58,5	3,75
Wyandotter	3	205	93	59,2	3,32
Barnevelder	1	195	96	59,3	3,58
Plymouth Rocks	1	174	74	61,8	3,67
Svær Race	22	196	91	59,1	3,53
Samtlige Hold	76	207	90	59,0	—

En Sammenligning af Racerne som saadan er selvfølgelig kun forsvarlig for de Racer, der er ret talrigt repræsenteret. Unghønernes Gennemsnitsvægt var for lette Racer 1,92 kg, for svære Racer 2,66 kg.

Det højstydende Hold har i Gennemsnit pr. Høne givet 246 Æg à 58,6 g svarende til 14,4 kg Æg. De to højstydende Enkeltdyr har hver givet 290 Æg i 11 ½ Maaned. 16 Høner har hver givet over 16 kg Æg i samme Tidsrum.

Dette er høje Tal, men Fodringen, Pasning og Pleje er selvfølgelig ogsaa gennemført efter alle Kunstens Regler. Til Forskel fra de kontrollerede Svin, der maa lade Livet for Sagen (Slagtebedømmelsen), kan disse kontrollerede Høner efter overstaet Eksamen sendes tilbage til Ejerne og saaledes faa Lejlighed til at gøre sig gældende i Avlen.

Foruden de foran nævnte er der en Række Forhold, som har gjort deres Indflydelse gældende overfor Husdyrbruget i 1939. Saaledes bør nævnes det store Arbejde, som sorterer under Forsøgslaboratoriet og i sine mange forskelligartede Grene omfatter Spørgsmaal

lige fra Fodring af Heste og Køer til Kontrol med Foderblandinger og Bekæmpelse af Fluer samt Undersøgelser af Smaagrisenes Blod —! Mange Beretninger er udsendt i Aarenes Løb, og i 1939 suppleredes de med følgende: 183. Beretn.: Hestenes Fodring paa store og mellemstore Bøndergaarde, 184. Beretn.: Carotinbestemmelse ved Hjælp af Pulfrich-Fotometer, 185. Beretn.: Sammenlignende Forsøg med Svin af forskellig Afstamning, 186. Beretn.: Søernes Foderbehov. Svinenes Vedligeholdelses- og Produktionsfoder. Pattegrisenes Levedygtighed og Vækstevne, og endelig 187. Beretn.: Forsøg med kunstig Sædoverføring.

Ligeledes kan nævnes Redskabsudvalgets Beretning om Resultaterne af Forsøg med elektriske Hegn (i 84. Beretn.).

At Avlsforeningerne for de mindre Husdyr fra Faar og Geder til Fjerkræ, Kaniner, Pelsdyr og Bier som sædvanlig paa energisk Vis har organiseret og støttet Arbejdet paa hver sit specielle Omraade, nævnes kun for en Fuldstændigheds Skyld. Arbejdet her har ogsaa i 1939 sat sine Frugter. — Og godt, at dansk Husdyrbrug har mange Strengte at spille paa, og at saa mange danske Landmænd ikke alene faar Tid til at lede Avl og Brug af de større Husdyr, men ogsaa har Lyst og Interesse for samt Kendskab til andre Felter paa Husdyrbrugets Omraade. I en produktionsmæssig og økonomisk trang Tid har vi Brug for at faa nyttet alle Muligheder.

Det var med bange Anelser, at danske Husdyrbrugere gik ind til 1940. Hvad vilde den nærmeste Fremtid bringe? — Næppe mange Fremskridt og Lyspunkter; sandsynligvis mange Tilbageskridt og mørke Punkter. Men — om store Vanskeligheder skulde sætte ind, da stod man, om ikke økonomisk saa fagligt, vel rustet til at møde dem — og helt uden Erfaring med Henblik paa en os udefra paatvungen Produktionsindskrænkning var man jo heller ikke! — Gyldne Tider for Landbruget ventede

vist ingen, og mange havde endnu fra Aarene efter den forrige Verdenskrig smertelige Erfaringer om, hvad „saa-kaldt gyldne Tider“ reelt var værd! — Det koster, naar et stærkt indskrænket og forringet Produktionsapparat igen skal sættes i Gang.

Lad os da haabe, at de Indskrænkninger og Omlægninger, som Fremtiden nødvendigvis maa bringe, ikke maa tilføje Husdyrbrugerens kostbare Besætninger med samt det forskellige Tilbehør alt for mange haarde Knæk, som det senere vil holde haardt at forvinde —. Og lad os ønske, at den nuværende Ufredstid snart maatte vige for en fredeligere og lykkeligere Tid for Verdens Folkeslag, saa at det ærlige Arbejde, hvor det end øves, igen maa faa sin velfortjente Løn.
